

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

ФАХОВИЙ МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ КОЛЕДЖ

Циклова комісія загальномедичних дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор коледжу

 Наталія ТВЕРДОХЛІБ

« 20 » 08 2018 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕДСЕСТРИНСТВО В ПСИХІАТРІЇ ТА НАРКОЛОГІЇ**

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 223 Медсестринство

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма (для обов'язкових дисциплін) Сестринська справа

(назва освітньої програми)

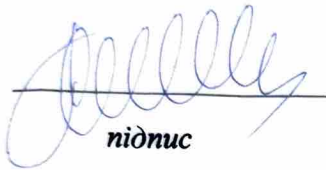
Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр

Робоча програма з навчальної дисципліни «Медсестринство в психіатрії та наркології» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньої програми «Сестринська справа» спеціальності 223 Медсестринство

Розробник: ТВЕРДОХЛІБ Наталія, викладач

Робочу програму погоджено:

Гарант освітньої програми «Сестринська справа»

підпис

Геннадій СЛОБОДЯНИК

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні циклової методичної комісії загальнономедичних дисциплін

Протокол від "08" 08 2015 року № 1

Голова циклової комісії Марія КОВАЛЬЧУК

1. Опис навчальної дисципліни (Розділи програми)

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо -кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Загальна кількість годин: 112 год.	Галузь знань - 22 «Охорона здоров'я»	Обов'язкова	
	Спеціальність: 223«Медсестринств» («Сестринська справа») Спеціалізація: «Медична сестра/медичний брат»	Рік підготовки:	
		III	III
		Семестр	
		V -й	
		Теоретичні: 14 год	
		Практичні 42 год.	
	Освітньо – кваліфікаційний рівень: фаховий молодший бакалавр	Самостійна робота 56 год.	
		Вид контролю: диференційований залік (V-й семестр)	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

У зв'язку з реорганізацією системи охорони здоров'я в Україні гостро постає питання про якісно нову підготовку медичних сестер. Як найближчий помічник лікаря в його повсякденній

роботі, медична сестра повинна мати глибокі фундаментальні знання.

Реформа медсестринства в Україні передбачає не тільки виконання медичною сестрою залежних і взаємозалежних функцій (виконання призначень лікаря, робота медичної сестри в бригаді), а й незалежних функцій — медсестринського процесу — висококваліфікованого догляду та допомоги пацієнту.

Мета медсестринського процесу полягає в тому, щоб підтримувати здоров'я, запобігати захворюванню, сприяти поліпшенню стану, одужанню та відновленню здоров'я пацієнта.

Програма передбачає закріплення знань з анатомії і фізіології нервової системи, психології, неврології, вивчення клінічних проявів захворювань, ознайомлення з додатковими та новими методами діагностики, принципами медикаментозного та немедикаментозного лікування, участю медичних сестер у профілактиці психічних хвороб.

Сучасні вимоги до рівня освіти медичної сестри передбачають формування вміння спілкуватися, володіння комунікативними навичками, знання основ психології, етики, деонтології.

Знання та вміння студенти засвоюють з позицій ролі та завдань медичної сестри в лікувально-діагностичному процесі, а також універсальних потреб людини згідно з моделлю Вірджинії Хендерсон.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- систему організації психіатричної та наркологічної допомоги;
- роль і місце психіатрії та наркології серед інших наук медичної галузі;
- анатомо-фізіологічні особливості нервової системи та основи вищої нервової діяльності;
- роль психіки в діяльності організму;
- сучасні клінічні дані про нозологічні форми психічних захворювань;
- основні та додаткові методи обстеження, що стосуються пацієнтів з психічними хворобами;
- принципи лікування пацієнтів психіатричного та наркологічного профілю;
- основні аспекти спостереження та догляду за пацієнтами з психічною патологією на ранніх стадіях їх розвитку;
- основи надання долікарської медичної допомоги при гострих і хронічних психічних порушеннях, первинної і вторинної профілактики рецидивів;
- соціально-реадаптаційні, трудові аспекти та норми захисту прав та інтересів психічнохворих;
- основні законодавчі акти та нормативні документи, що стосуються пацієнтів з психічними хворобами;
- принципи медичної етики та деонтології.

Студенти повинні вміти:

- застосовувати індивідуальний підхід до кожного пацієнта, враховуючи його потреби;
- здійснювати медсестринський процес у психіатрії та наркології;
- документувати всі етапи медсестринського процесу;

- володіти навичками спілкування з пацієнтами;
- вести спостереження за пацієнтом та оцінювати його результати;
- володіти технікою медсестринських маніпуляцій;
- надавати долікарську допомогу;
- володіти навичками міжособистісного спілкування;
- проводити психотерапевтичні заходи;
- вирішувати деонтологічні завдання, пов'язані з професійною діяльністю.

Студенти мають бути поінформовані про:

- місце психіатрії та наркології серед інших медичних наук;
- сучасний науковий підхід до вивчення психічних захворювань;
- сучасні методи обстеження та лікування (медикаментозного, біологічного, психотерапевтичного та хірургічного) психічнохворих;
- гарантії соціального захисту психічнохворих і законодавчі акти в галузі психіатрії та наркології;
- охорону праці в наркології;
- оптимальні варіанти правомірної поведінки медичної сестри у своїй практичній роботі.

3. Компетентнісний потенціал предмета та програмні результати навчання

Перелік основних компетентностей, якими повинен оволодіти здобувач фахової передвищої освіти

Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в медичній галузі або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідної науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.</p> <p>ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 7. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.</p>

**Спеціальні (фахові)
компетентності (СК)**

- СК 1. Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.
- СК 2. Здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта.
- СК 3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.
- СК 4. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу.
- СК 5. Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами.
- СК 6. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.
- СК 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.
- СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.
- СК 9. Здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосуванні дезінфікуючих і лікарських засобів у професійній діяльності.
- СК 10. Здатність до забезпечення безпеки пацієнта, дотримання принципів інфекційної та особистої безпеки, збереження здоров'я у процесі здійснення догляду, виконання маніпуляцій, процедур, при переміщенні та транспортуванні пацієнта, наданні екстреної медичної допомоги.
- СК 11. Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.
- СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).
- СК 13. Здатність до використання професійно профільованих знань, умінь та навичок для здійснення санітарно-гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів.
- СК 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.
- СК 15. Здатність до здійснення профілактичних втручань,

	спрямованих на зменшення інфекційних захворювань серед дорослого та дитячого населення, зокрема вакцинацію згідно з календарем профілактичних щеплень та екстрену імунопрофілактику, включаючи її популяризацію
--	---

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
	Розділ 1. Загальні питання психіатрії				
1	Історія психіатрії. Учення про вищу нервову діяльність (ВНД). Психіка. Класифікація і типи перебігу психічних хвороб	6	1	2	2
2	Методи обстеження психічнохворих. Загальна психопатологія (проблеми пізнання, відчуттів та сприйняття, пам'яті та уваги, емоцій, рухово-вольової сфери та потягів, мислення, свідомості, інтелекту та поведінки у психічнохворих)	8	1	4	4
3	Організація психіатричної служби. Принципи догляду, спостереження та лікування в умовах стаціонару та психоневрологічного диспансеру. Експертиза в психіатрії. Робота з пацієнтами, які становлять небезпеку. Види лікувального режиму	7	1	2	2
4	Невідкладна долікарська допомога. Профілактика екстремальних і кризових станів у психіатрії. Прогноз. Експертиза. Принципи реабілітації психічнохворих	8	1	4	4
	Розділ 2. Здійснення медсестринського процесу в психіатрії				
5	Порушення психічної діяльності при інфекційних і соматичних захворюваннях. Післяпологові психози. Порушення психіки під час клімаксу. Психічні порушення при травматичному ушкодженні головного мозку. Екологічна психіатрія. Проблеми пацієнтів із шизофренією, маніакально-депресивним психозом (МДП)	8	1	2	8
6	Церебральний атеросклероз.	8	1	4	4

	Інволюційні психози. Психози сеньйного і пресеньйного віку. Епілепсія. Розумова відсталість. Прогноз. Експертиза				
7	Психогенні хвороби. Невротичні розлади. Неврози. Неврастенії. Істерії. Психопатії. Основні питання дитячої психіатрії. Розлади особистості і поведінки. Акцентуації	8	1	2	4
	Розділ 3. Загальні аспекти наркології				
8	Наркологія та основні етапи її розвитку. Медичні та соціальні аспекти наркологічних захворювань. Організація наркологічної служби. Лікувально-профілактична робота	9	1	4	4
9	Проблеми пацієнтів з алкоголізмом. Клінічні прояви та лікувальні аспекти хронічного алкоголізму. Роль середнього медперсоналу в спостереженні за пацієнтами та профілактиці алкоголізму. Прогноз. Експертиза	8	1	2	4
10	Проблеми пацієнтів з алкогольними психозами. Терапія алкогольних психозів. Нагляд за пацієнтами. Прогноз. Експертиза	8	1	4	4
	Розділ 4. Здійснення медсестринського процесу в наркології				
11	Проблеми пацієнтів з наркоманіями. Особливості утримання та лікування. Прогноз. Експертиза. Диспансерний облік	8	1	2	4
12	Токсикоманії та проблеми пацієнтів з токсикоманіями. Прогноз. Експертиза. Нормативні акти МОЗ про строки лікування. Прогноз. Експертиза. Диспансерний облік. Роль медичної сестри в профілактиці токсикоманій	8	1	4	4
13	Тютюнокуріння. Клінічна картина абстинентного синдрому. Профілактика та диспансеризація пацієнтів з токсикоманіями	8	1	2	4
14	Обов'язки молодшого медичного персоналу наркологічної служби	8	1	4	4

(стаціонару, наркологічного кабінету, фельдшерського наркологічного пункту). Безпека життєдіяльності. Охорона праці в галузі					
Усього	112	14	42	56	

ЗМІСТ

Розділ 1. Загальні питання психіатрії

Тема 1. Історія психіатрії. Учення про вищу нервову діяльність (ВНД). Психіка. Класифікація і типи перебігу психічних хвороб

ЛЕКЦІЯ

Поняття про психіатрію як медичну науку. Основні етапи розвитку психіатрії. Заслуги вітчизняних учених. ВНД — це вчення про процеси гальмування, збудження та аналізаторно-рефлекторні функції кори головного мозку. Поняття про аналізатори, їх види та будова. Загальні відомості про етіологію, патогенез і класифікації психічних хвороб. Характеристика психозів, межових психічних станів, затримка (дезонтогенез) психічного розвитку. Поняття про непсихотичні та психотичні порушення психічної діяльності. Первинна і вторинна профілактика психічних захворювань.

Роль нервової системи в життєдіяльності організму. Основи медичної психології, етики та деонтології.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Відмінності психіки людини від психіки тварин. Характеристика розладів психічних станів: страху, тривоги, підвищеної дратівливості тощо.

Структура і порядок роботи психіатричного відділення. Особливості поведінки та роботи медичного персоналу в психіатричних лікувальних закладах. Окремі поняття медичної психології. Надання психіатричної допомоги в добровільному та недобровільному порядку. Відмова пацієнта від надання допомоги, можливість примусу в психіатрії та критерії його застосування. Робота мультидисциплінарної та сестринської бригад. Документація (історія хвороби пацієнта, журнал спостережень та ін.).

Етичні норми і деонтологія в психіатрії. Професійний кодекс медичних сестер

Практичні навички:

- спостереження за поведінкою і висловлюваннями пацієнтів, записування їх у журнали;
- особливості спілкування з пацієнтами на основі принципів етики та деонтології;
- ознайомлення із веденням медичної документації (правильність і відповідність записів);
- уміти підготувати пацієнта до проведення основних і додаткових методів обстеження;
- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу;
- виявлення проблеми пацієнта;
- планування дій медичної сестри для здійснення догляду за пацієнтом (план сестринського догляду);
- міжособистісні навички: слухати, заспокоювати, спілкуватися, впливати тощо;
- технічні навички: повертати хворого в ліжку, розтирати його, масажувати, тренувати, маніпулювати, промивати, рухати з місця;
- застосування методів психотерапії: аутогенне тренування, раціональна психотерапія.

Тема 2. Методи обстеження психічнохворих. Загальна психопатологія (проблеми пізнання, відчуттів і сприйняття, пам'яті та уваги, емоцій, рухово-вольової сфери та потягів, мислення, свідомості, інтелекту та поведінки у психічнохворих)

ЛЕКЦІЯ

Порушення пізнавальної діяльності. Розлади відчуття: гіперестезія, гіпестезія, анестезія, сенестопатія. Розлади сприйняття: ілюзії, галюцинації, псевдогалюцинації.

Синдром Кандинського—Клерамбо. Патологія уваги, пам'яті.

Антеро- і ретроградна амнезія. Конфабуляції і псевдоремінісценції. Синдром Корсакова.

Розлади мислення: за темпом, систематизованістю, продуктивністю і цілеспрямованістю. Маячні ідеї та їхні види. Надцінні ідеї. Обсесії. Недоумкуватість (природжена і набута). Патологія емоційної діяльності: ейфорія, депресія; характеристика маніакального і депресивного синдрому. Дисфорія, апатія, афект, страх, емоційна тупість.

Рухово-вольові розлади: рухове збудження (маніакальне, гебефренічне, кататонічне).

Ступорозний стан (кататонічний, психогенний, депресивний). Судомні напади: істеричні та епілептичні. Розлади вольової сфери: інстинкту самозбереження, харчового інстинкту, перверзії статі. Клептоманія. Піроманія. Дромоманія. Розлади свідомості: непродуктивні і продуктивні. Амбулаторні автоматизми.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з основними принципами і методами обстеження психічнохворих. Демонстрація хворих з різною психічною патологією. Оцінювання загального стану, психічного статусу та встановлення проблеми пацієнта. Нагляд і спостереження за поведінкою та висловлюваннями психічнохворих, правильний запис їх у журналі спостереження. Складання плану догляду за пацієнтами з потьмаренням свідомості, депресивним станом (суїцид).

Особливості нагляду за психічнохворими; тактика молодшого медичного персоналу в разі відмови хворих від їжі. Участь у годуванні хворих через зонд. Догляд за соматично ослабленими хворими.

Практичні навички:

- нагляд, спостереження за поведінкою і висловлюваннями пацієнтів, записування їх у журналі;
- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу;
- виявлення проблеми пацієнта;
- складання плану догляду та допомоги пацієнтам;
- методи фіксації пацієнта в ліжку під час психомоторного збудження;
- методика амітал-кофеїнового розгальмування;
- підготовка пацієнта і поживних сумішей, катетерів, лійки для штучного годування через зонд;
- техніка штучного годування пацієнтів у разі відмови їх від їжі.

Тема 3. Організація психіатричної служби. Принципи догляду, спостереження та лікування в умовах стаціонару та психоневрологічного диспансеру. Експертиза в психіатрії. Робота з пацієнтами, які становлять небезпеку. Види лікувального режиму

ЛЕКЦІЯ

Організація психіатричної допомоги в Україні. Позалікарняна психіатрична допомога.

Робота психіатричного кабінету, психоневрологічного диспансеру. Стаціонарна психіатрична допомога. Проміжні форми психіатричної допомоги.

Законодавство в психіатрії. Умови та порядок надання психіатричної допомоги. Надання психіатричної допомоги в примусовому порядку (госпіталізація, лікування, нагляд). Експертиза, її види. Роль медичної сестри в підготовці пацієнтів до проведення експертизи.

Типи режимів у психіатричних стаціонарах. Групи хворих, які підлягають цілодобовому нагляду. Особливості роботи з пацієнтами, які становлять небезпеку.

Лікувально-охоронний режим та його організація.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Амбулаторна, стаціонарна та соціально-редаптаційна (трудова) психіатрична служба. Ознайомлення з основними відділеннями та структурою психіатричної лікарні та психоневрологічного диспансеру. Робота молодшого медичного персоналу стаціонару. Диспансерне спостереження за психічнохворими. Спеціальний нагляд у групах спеціального обліку. Здійснення нагляду за психічнохворими та ведення документації (журнал нагляду, оформлення документації для проведення експертизи).

Розгляд основних принципів реабілітації психічнохворих. Ознайомлення з роботою лікувально-трудова майстерень. Демонстрація хворих на різних етапах процесу реабілітації.

Практичні навички:

- особливості спілкування з пацієнтами на основі етики та деонтології;
- організація диспансерного спостереження за психічнохворими;
- проведення реабілітаційних заходів;
- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу;
- виявлення проблеми пацієнта;
- планування дій медичної сестри щодо догляду за пацієнтом та впровадження його в дію;
- ведення щоденника нагляду;
- спілкування з членами родини з метою допомоги у вирішенні проблеми пацієнта;
- робота медичної сестри щодо підготовки пацієнтів до проведення експертизи.

Тема 4. Невідкладна долікарська допомога. Профілактика екстремальних і кризових станів у психіатрії. Прогноз. Експертиза. Принципи реабілітації психічнохворих

ЛЕКЦІЯ

Уміння надавати невідкладну допомогу — безумовна прерогатива медичного працівника незалежно від його спеціалізації. Значний обсяг цієї інформації потребує вміння виділити найважливіші її положення, які пропонуються для оволодіння середнім медичним персоналом.

Найчастішим з екстрених станів, небезпечних для пацієнта та оточення, що потребують невідкладної медичної допомоги, є гостре психомоторне збудження. Види психомоторного збудження: галюцинаторно-маячне, делірійне, маніакальне, меланхолічний вибух, кататонічне, гебефренічне збудження, епілептичне збудження, афект, патологічний афект.

Високий ризик суїциду або гомоциду. Високий ризик спрямованого на себе насилля, самоушкоджень, травмування. Невідкладна допомога при конвульсивних нападах. Відмова (або неможливість) від споживання їжі. Відмова від вживання ліків. Надання допомоги при колапсі на фоні парантерального введення нейролептиків.

Запобігання небезпечним діям хворих під час галюцинацій, маячних ідей, тривожних станів, переживання страху. Порушення формули сну.

Надання допомоги при болю різної етіології: спазмах непосмугованих м'язів, серцево-судинних розладах, болю в животі, посттравматичних станах, болю в шийному, грудному, попереково-крижовому відділах хребта.

Патологічна реакція горя. Істеричні напади.

Прогноз. Експертиза. Реабілітація. Роль медичної сестри у їх проведенні.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Уміння медичної сестри визначити стан пацієнта, його потреби, встановлення міжособистих відносин між медичною сестрою і пацієнтом.

Визначення екстремальних станів, небезпечних для пацієнта та оточення: психомоторного збудження, депресії. Демонстрація хворих з різними невідкладними станами.

Проведення медсестринської діагностики згідно із загальним станом пацієнта. Планування дій медичної сестри для здійснення догляду та спостереження за пацієнтами, які потребують невідкладної допомоги, та втілення його на практиці. Удосконалення інтелектуальних, міжособистісних і технічних навичок.

Вплив тривалого перебування в лікарні, відрив від рідних і близьких на психіку пацієнта. Навчати студентів доброзичливому, теплому, турботливому ставленню до пацієнтів.

Суть та методи кризового втручання. Дії медичної сестри в екстремальних і кризових ситуаціях. Психологічне втручання. Медикаментозне втручання.

Виконання лікарських призначень. Підготовка апаратури та інструментів. Ведення документації. Оцінювання роботи. Організація лікувально-охоронного режиму.

Практичні навички:

- спілкування з пацієнтами на основі принципів етики та деонтології;
- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу;
- виявлення проблеми пацієнта;
- складання плану догляду та допомоги пацієнтам, що перебувають у невідкладному стані (план сестринського догляду);
- відпрацювання методики бесіди з пацієнтами: слухати, заспокоювати, впливати тощо;
- виконання призначень лікаря;
- підготовка апаратури й інструментів: шприців, голок, зондів, медикаментів;
- застосування методів психотерапії;
- надання невідкладної допомоги пацієнтам.

Розділ 2. Здійснення медсестринського процесу в психіатрії

Тема 5. Порушення психічної діяльності при інфекційних і соматичних захворюваннях.

Післяпологові психози. Порушення психіки під час клімаксу. Психічні порушення при травматичному ушкодженні головного мозку. Екологічна психіатрія. Проблеми пацієнтів із шизофренією, маніакально-депресивним психозом (МДП)

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття “інфекційні психози”. Їх причини, патогенез, класифікація. Психотичні та непсихотичні розлади при інфекційних хворобах.

Розлади свідомості при гострих інфекційних хворобах, симптоми, особливості догляду. Психози при нейроінфекціях. Нейросифіліс.

Зміни особистості при хронічних інфекційних хворобах. Астенічний симптомокомплекс, психозоподібні форми поведінки. Надцінні іпохондричні та паранойяльні ідеї. Симптоми цих станів, особливості догляду за хворими.

Психічні розлади в разі тривалого перебігу соматичних хвороб: ревматизму, інфаркти міокарда, хронічних хвороб печінки, нирок, травного тракту. Зміни психіки при ендокринних хворобах: гіпотиреоз (мікседема), дифузний токсичний зоб (базедова хвороба), цукровий діабет. Порушення психіки при СНІДі.

Психічні розлади в жінок у період біологічних змін: післяпологовий психоз, клімактеричний синдром. Лікування. Роль медичної сестри у профілактиці цих станів.

Травматичне ушкодження головного мозку — поширена патологія, що становить майже 20 % від кількості механічних травм за мирного часу. За даними психіатричних служб, травматичні ушкодження головного мозку під час локальних військових конфліктів становили 10 % загальної кількості осіб, які перебували на диспансерному обліку.

Психічні порушення, що виникають унаслідок черепно-мозкової травми (ЧМТ), різноманітні, мають широкий діапазон — від легких астенічних розладів до недоумства.

Етіологія, патогенез, поширення психічних порушень при ЧМТ. Психічні порушення в початковий і гострий періоди. Психічні порушення під час реконвалесценції та у віддалений період.

Травматичні психози (гострі та періодичні). Травматична церебростенія. Травматична енцефалопатія. Травматичне недоумство. Психоорганічний синдром. Епілептиформні напади. Травматичне недоумство. Вплив травматичного ушкодження головного мозку на структуру особистості. Прогноз. Експертиза.

Екологічна психіатрія як новий розділ психіатрії. Вивчення психічних розладів і охорона психічного здоров'я в умовах впливу природних чинників та антропогенного забруднення біосфери.

Нейропсихічні прояви гострої та хронічної променевої хвороби. Психічні розлади, пов'язані з наслідками аварії на ЧАЕС.

Нейропсихічні прояви наслідків впливу струмів високої та надвисокої частоти, електромагнітних полів, ультрафіолетового та інфрачервоного променів, інтенсивного звуку, ультра-, інфразвуку та впливу клімато-, метеорологічних умов. Принципи та методи психіатричної допомоги при екологічних катастрофах, терористичних актах.

Стисла історія розвитку вчення про шизофренію. Етіологія і патогенез. Основні клінічні синдроми. Основні клінічні форми і типи перебігу шизофренії. Особливості клінічної картини хвороби в підлітковому і літньому віці. Поняття про дефект психіки і наслідки хвороби. Види ремісій. Особливості догляду і нагляду при різних формах шизофренії. Види лікування хворих на шизофренію: інсулінокоматозне, пірогенне, електроконвульсивне, розвантажувально-дієтичне, психотерапія. Соціально-реадаптаційні заходи щодо хворих на шизофренію. Прогноз.

Маніакально-депресивний психоз (МДП). Етіологія. Типи перебігу: циркулярний, монофазний. Маніакальний стан, основні симптоми. Депресивний стан, симптоми. Особливості догляду і нагляду за хворими. Лікування хворих з МДП. Прогноз.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Демонстрація хворих з неврозоподібною і психопатичною симптоматикою в інфекційних і соматичних лікарнях. Ознайомлення студентів з різними психотичними порушеннями: іпохондрична та неврозоподібна симптоматика, тривожно-іпохондричний стан, паранойяльні ідеї, психопатичні форми поведінки. Специфіка симптомів.

Нав'язливі стани. Фобії (страхи). Післяпологові психози та психотичні стани в період лактації. Диференціальна діагностика із шизофренією.

Тривожно-депресивні стани, неврозоподібні симптоми, афективні коливання під час клімаксу.

Особливості догляду за пацієнтами. Бесіди з пацієнтами для виявлення симптомів порушення психіки.

Демонстрація хворих з неврозоподібною і психопатичною симптоматикою в початковий і гострий період травми ЦНС, з порушеннями психіки у віддалений період. Посттравматичний розвиток особистості.

Ознайомлення студентів з різними психотичними порушеннями: іпохондрична та неврозоподібна симптоматика, тривожно-іпохондричний стан, фобії (страхи), церебростенія, психопатичні форми поведінки, афективні розлади, травматична енцефалопатія, деменція.

Специфіка симптомів.

Медсестринський процес за цих станів: медсестринське обстеження, визначення дійсних і супутніх проблем пацієнта, встановлення медсестринських діагнозів.

Ознайомлення з дегідратуючими методами лікування. Планування медсестринських втручань та їх реалізація.

Бесіди з пацієнтами для виявлення симптомів порушення психіки.

Особливості спілкування та догляду пацієнтів з психічними розладами, пов'язаними з наслідками аварії на ЧАЕС, екологічними катастрофами, терористичними актами.

Роль медичної сестри в профілактиці психічних порушень унаслідок дії екологічних факторів: електричного струму, електромагнітних полів, ультрафіолетового й інфрачервоного променів, інтенсивних звуків, ультра-, інфразвуків та впливу клімато-, метеорологічних умов.

Демонстрація хворих з різними типами перебігу шизофренії і різними формами клінічної симптоматики. Ознайомлення з дефектами психіки і наслідками хвороби. Засоби впливу в разі відмови хворих від їжі (переконання, призначення засобів, що збуджують апетит, барбаміл-кофеїнове розгальмування, годування через зонд).

Методи зняття психомоторного збудження. Робота медичного персоналу в палаті спостереження. Дії медичної сестри при суїцидальних намірах, агресії з боку пацієнтів. Демонстрація хворих на маніакально-депресивний психоз. Медсестринський процес при цих станах. Правила ведення щоденника нагляду. Заповнення документації для здійснення опіки над пацієнтом. Ведення документації з патронажу. Виконання призначень лікаря. Форми трудотерапії.

Практичні навички:

- спілкування з пацієнтами на основі принципів етики та деонтології;
- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу;
- виявлення проблеми пацієнта;
- планування медсестринських втручань при інфекційних і соматичних захворюваннях, післяпологових психозах, клімактеричних розладах психіки;
- планування медсестринських втручань та їхня реалізація для пацієнтів з травматичним ушкодженнями мозку та психічними порушеннями внаслідок дії екологічних факторів;
- підготовка апаратури й інструментів: шприців, голок, зондів, медикаментів;
- планування медсестринських втручань та їхня реалізація при шизофренії та МДП;
- техніка зняття психомоторного збудження;
- допомога лікареві під час проведення інсулінотерапії, ЕСТ, барбаміл-кофеїнового розгальмування;
- нагляд, спостереження за поведінкою і висловлюваннями пацієнтів, записування їх у журналі;
- відпрацювання методики бесіди з пацієнтами: слухати, заспокоювати, впливати тощо;
- виконання призначень лікаря;
- застосування методів психотерапії;
- спостереження за поведінкою і висловлюваннями пацієнтів, записування їх у журналі;
- уміння доброзичливо, турботливо, тепло ставитися до пацієнтів.

Тема 6. Церебральний атеросклероз. Інволюційні психози. Психози снільного і преснільного віку. Епілепсія. Розумова відсталість. Прогноз. Експертиза

ЛЕКЦІЯ

Церебральний атеросклероз, фактори, що його зумовлюють. Порушення психіки на різних етапах хвороби. Атеросклеротичні психози. Гострі судинні психози. Профілактичні

заходи і лікування. Особливості догляду за хворими. Зміни психіки при гіпертонічній хворобі та артеріальній гіпотензії.

Підвищена емоційна лабільність і афективність пацієнтів із судинними ураженнями головного мозку. Дотримання деонтологічних принципів під час догляду за пацієнтами. Прогноз.

Пресенільні психози. Класифікація психічних розладів пізнього віку.

Психічні розлади при атрофічних захворюваннях головного мозку. Інволюційна депресія, параноїд. Ажитована меланхолія. Перебіг та основні симптоми. Особливості догляду за хворими з депресією. Методи лікування деменції пресенільного віку. Хвороба Піка, Альцгеймера. Хорея Гентінгтона. Основні симптоми перебігу, наслідки. Особливості догляду. Синільні психози. Клінічна картина прогресуючої старечої недоумкуватості. Фізичний і психічний маразм. Особливості догляду за хворими.

Етіологія. Патогенез. Справжня епілепсія та епілептиформний синдром. Форми епілепсії. Великий епілептичний напад, провісники, аура. Судомні фази. Епілептичний стан, перша допомога. Малий епілептичний напад. Безсудомні форми епілепсії. Еквіваленти судомних нападів. Епілептична зміна особистості. Лікування пацієнтів, хворих на епілепсію. Прогноз. Експертиза.

Судомні стани в дитячому віці (спазмофілія, гіпертермія), лікування.

Працевлаштування хворих.

Розумова відсталість. Основні критерії олігофренії. Причини (ендогенні та екзогенні фактори). Ступені олігофренії — дебільність, імбецильність, ідіотія. Прогноз. Соціальна адаптація хворих на олігофренію. Медсестринський процес при цих станах. Прогноз. Профілактика

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Демонстрація хворих з різними стадіями церебрального атеросклерозу, гіпертонічною хворобою (післяінсультні стани). Медсестринський процес при цих станах.

Демонстрація хворих з пресенільною депресією і параноїдом. Ознайомлення з особливостями догляду за хворими з депресією і маячною ідеєю переслідування. Ознайомлення з деменцією пресенільного і сенільного віку.

Диференціально-діагностичні критерії. Особливості догляду та нагляду за пацієнтами.

З'ясування проблеми пацієнта та планування дій медичної сестри щодо реалізації цього плану (опікунство, соціальна захищеність, експертиза).

Критерії хворобливих станів (розлади свідомості, напади, зміни особистості). Демонстрація пацієнтів, що хворіють на епілепсію, на початкових етапах хвороби, з вираженими змінами особистості та еквівалентами судомних нападів (в анамнезі). Тактика молодшого медичного персоналу і особливості догляду за хворими під час епілептичного нападу, епілептичного статусу та після них (при розладах свідомості, амбулаторних автоматизмах, дисфоріях). Впровадження медсестринського процесу за цих станів.

Демонстрація хворих з розумовою відсталістю. Особливості спілкування з родичами та близькими. Роль медичної сестри у проведенні заходів соціальної адаптації хворих на олігофренію, проведенні експертизи.

Практичні навички:

- спілкування з пацієнтами на основі принципів етики та деонтології;
- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу. Виявлення проблем пацієнта;
- складання плану догляду та допомоги пацієнтам з психічними порушеннями на фоні судинної патології мозку, сенільної та пресенільної патології психіки;
- відпрацювання методики співбесіди з родичами пацієнтів та допомога у здійсненні заходів соціального захисту;
- складання плану догляду та допомоги пацієнтам при епілепсії та розумовій відсталості;

- надання невідкладної допомоги під час епілептичного нападу, епілептичного статусу та після них;
- особливості введення медикаментів при епілептичному статусі;
- методика введення хлоралгідрату в пряму кишку;
- нагляд, спостереження за поведінкою і висловлюваннями пацієнтів, записування їх у журналі;
- техніка зняття психомоторного збудження;
- годування хворих у разі відмови від їжі та підготовка харчової суміші;
- нагляд і спостереження за пацієнтами. Ведення журналу нагляду;
- уміння доброзичливо, турботливо, тепло ставитися до пацієнтів;
- виконання призначень лікаря.

Тема 7. Психогенні хвороби. Невротичні розлади. Неврози. Неврастенії. Істерії. Психопатії. Основні питання дитячої психіатрії. Розлади особистості і поведінки. Акцентуації

ЛЕКЦІЯ

Загальне поняття про психогенні чинники. Поняття про емоційний стрес.

Неврози. Визначення. Неврастенії, нав'язливі стани (обсесії). Істеричний невроз, депресивні неврози, системні неврози. Особливості вегетативно-соматичних розладів при неврозах. Характеристика симптомів кожного з видів неврозів. Розлади поведінки у хворих із тривожно-фобічними розладами.

Роль психотерапії в комплексному лікуванні пацієнтів з неврозами. Неврози в дітей. Клінічні особливості. Догляд. Профілактика і лікування.

Реактивні психози. Реактивна депресія, реактивний параноїд, реактивно-істеричні психози (пуерилізм, псевдодеменція). Основні симптоми. Диференціальна діагностика реактивних депресій і параноїду зі схожими ендогенними хворобами. Догляд і спостереження. Лікування.

Критерії психопатій. Ядерні і крайові психопатії. Характерологічні і патохарактерологічні реакції. Систематика психопатій: збудливі, гальмівні і змішані. Клінічні особливості. Патологія потягів.

Суїцид. Суїцидальні висловлювання та наміри. Суїцидальна спроба. Фактори ризику суїциду.

Поведінка молодшого медичного персоналу з хворими на психопатії. Лікування хворих на психопатії: медикаментозне, психо-, трудотерапія. Прогноз. Експертиза.

Психопатоподібні розлади в дітей і підлітків. Реакції протесту, імітації, дромоманії. Заходи медико-психологічного і педагогічного характеру. Особливості догляду за дітьми та медсестринський процес при цих розладах.

Розлади особистості (дисоціальні, шизоїдні, емоційно-нестійкі) та поведінки. Типи поведінки і стану. Obsесивно-компульсивні, тривожні розлади. Акцентуації.

Особливості ставлення медичного персоналу до пацієнтів. Соціальна спрямованість роботи медичної сестри при розладах поведінки та особистості.

Значення психотерапії в лікуванні психогенних хвороб. Прогноз. Сестринські діагнози та втручання.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Демонстрація пацієнтів із різними невротичними розладами. Оцінювання загального стану, визначення потреб і проблем пацієнта. Побудова взаємовідносин медичної сестри і хворих з тривожнофобічними розладами.

Аналіз карток стаціонарних хворих. Основні принципи та особливості догляду і

лікування. Дотримання медичним персоналом правил медичної етики і деонтології. Розв'язування ситуаційних задач.

Демонстрація психотерапевтичних методів. Основи сестринської психотерапії: зовнішній впевнений вигляд, спокійний і тактовний тип поведінки, грамотне мовлення, лагідне ставлення до пацієнтів, високий професіоналізм у темпі і якості виконання роботи, забезпечення охоронного режиму, підтримка віри в одужання або поліпшення стану, проведення раціональних психотерапевтичних бесід тощо.

Демонстрація хворих з розладами поведінки та особистості, психопатіями. Оцінювання загального стану, визначення потреб і проблем пацієнтів.

Особливості поведінки та спілкування медичної сестри з хворими на психопатію, розладами особистості та їх родичами для вирішення соціальних проблем пацієнта.

Аналіз карток стаціонарних хворих. Агресія та насильство у хворих на психопатію. Фактори ризику. Значення психотерапевтичного середовища. Запобігання проявам насильства. Основні принципи й особливості догляду і лікування. Дотримання медичним персоналом правил медичної етики і деонтології. Розв'язування ситуаційних задач. Показ психотерапевтичних методів.

Навчитися виявляти ранні ознаки погіршення стану хворих, які перебувають за межами стаціонару. Поширені медсестринські діагнози та втручання.

Практичні навички:

- спілкування з пацієнтами на основі принципів етики та деонтології;
- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу. Виявлення проблеми пацієнта;
- складання плану догляду та допомоги пацієнтам при епілепсії та розумовій відсталості;
- відпрацювання методики бесіди з пацієнтами: слухати, заспокоювати, впливати тощо;
- проведення самостійної медичної практики щодо догляду та здійснення протирецидивної терапії;
- навчитися виявляти ранні ознаки погіршення стану пацієнтів з психічною патологією, а в разі їх виявлення негайно повідомляти лікаря-психіатра;
- оволодіння основами сестринської психотерапії;
- виконання призначень лікаря;
- роль медичної сестри в проведенні трудотерапії.

Розділ 3. Загальні аспекти наркології

Тема 8. Наркологія та основні етапи її розвитку. Медичні та соціальні аспекти наркологічних захворювань. Організація наркологічної служби. Лікувально-профілактична робота

ЛЕКЦІЯ

Наркологія — наука про сон. Медичні та соціальні аспекти наркологічних захворювань. Алкоголізм і металкогольні психози як соціальна проблема.

Виникнення, поширення та епідеміологія алкоголізму і алкогольних психозів.

Організація психіатричної та наркологічної служби:

- амбулаторна медична психіатрична допомога;
- стаціонарна медична психіатрична допомога;
- соціально-реадаптаційна медична психіатрична допомога.

Етіологія та патогенез алкоголізму. Значення трьох основних груп факторів в етіології алкоголізму — соціальних, психологічних, індивідуальних біологічних (фізіологічних, біохімічних). Алкоголізм та його відмінність від побутового пияцтва.

Фармакологічна дія алкоголю.

Патогенетична основа алкоголізму. Роль нейрохімічних порушень функцій ЦНС у механізмах формування основних симптомів алкоголізму (патологічного потягу до алкоголю, алкогольного абстинентного синдрому, зміни толерантності до алкоголю).

Картина простого алкогольного сп'яніння. Методи об'єктивного визначення стадії сп'яніння. Патологічне сп'яніння. Експертиза алкогольного сп'яніння, методи. Роль молодшого медичного персоналу в проведенні експертизи.

Гостре отруєння алкоголем.

Лікувально-профілактична робота в наркології. Роль медичної сестри в проведенні профілактики наркологічних захворювань. Принципи проведення антиалкогольної боротьби.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з лікувально-профілактичними закладами наркологічного профілю (наркологічні відділення психіатричних лікарень, наркологічні диспансери, ЛТП).

Особливості амбулаторної та стаціонарної наркологічної служби. Диспансерне спостереження та взяття на облік хворих наркологічного профілю. Особливості роботи медичної сестри в амбулаторній наркологічній службі. Роль медичної сестри в профілактиці алкогольних і наркотичних зривів. Адміністративний, законодавчий і медико-соціальний аспекти в системі загальнодержавних заходів профілактики пияцтва та алкоголізму, наркоманій і токсикоманій, тютюнокуріння.

Робота фельдшера-нарколога з педагогічними колективами шкіл, середніх і вищих навчальних закладів з питань профілактики алкоголізації населення, виявлення осіб, що мають схильність до зловживання алкоголем, наркотичними та токсичними речовинами.

Патронажна робота медичної сестри.

Особливості поведінки медичного персоналу під час роботи з хворими наркологічного профілю.

Роль медичної сестри в проведенні експертизи алкогольного сп'яніння та показання до її проведення.

Алкогольне отруєння. Медсестринська допомога в разі гострого отруєння алкоголем.

Практичні навички:

- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу;
- виявлення проблеми пацієнта;
- особливості роботи молодшого медичного персоналу в наркологічному диспансері та медсестринський процес;
- документація в медсестринській роботі;
- планування медсестринських втручань та їхня реалізація;
- взаємовідносини поміж медичною сестрою та пацієнтом;
- проведення дезінтоксикаційних заходів;
- приведення до тверезості при простому алкогольному сп'янінні;
- психотерапевтична робота медичної сестри;
- санітарно-освітня робота.

Тема 9. Проблеми пацієнтів з алкоголізмом. Клінічні прояви та лікувальні аспекти хронічного алкоголізму. Роль середнього медичного персоналу в спостереженні за пацієнтами та профілактиці алкоголізму. Прогноз. Експертиза

ЛЕКЦІЯ

Клінічна картина алкоголізму. Основні симптоми: патологічний потяг до алкоголю, його клінічні варіанти. Фактори, що сприяють актуалізації потягу до алкоголю. Симптом втрати кількісного та ситуаційного контролю.

Алкогольний абстинентний синдром, його клінічна картина.

Зміна толерантності; форми сп'яніння; зловживання алкоголем, його клінічна динаміка.

Клінічні прояви алкоголізму: стадії, їх диференційно-діагностичні критерії.

Порушення емоційно-вольової сфери, пам'яті, уваги, мислення та інтелекту.

Клінічна картина змін особистості при алкоголізмі (невротизація, психотизація, деградація).

Соматичні та неврологічні зміни при алкоголізмі.

Особливості алкоголізму на фоні інших психічних захворювань (шизофренії, епілепсії, психопатій).

Алкоголізм у жінок, клінічні особливості, прогноз.

Вікові аспекти алкоголізму — алкоголізм у підлітково-юнацькому віці та у людей літнього віку.

Ремісії та рецидиви при алкоголізмі (спонтанні, ранні та пізні рецидиви).

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Демонстрація хворих із різними стадіями алкоголізму. Встановлення проблем пацієнта. Принципи та методи лікування алкоголізму. Демонстрація абстинентного синдрому. Етапність у лікуванні.

Завдання I етапу — переривання запою, зняття абстинентного синдрому, дезінтоксикаційна та загальнозміцнювальна терапія.

II етап — антиалкогольне лікування, сенсibilізувальна терапія. Психофармакологічна терапія. Фізіотерапія (електросон, гідролікування, ЛФК, масаж).

Зняття патологічного потягу до алкоголю. Психотерапія і деонтологія. Трудотерапія.

Роль фельдшера-нарколога як помічника лікаря-нарколога під час проведення психотерапевтичного процесу.

III етап — підтримувальна протирецидивна терапія.

Правила поведінки молодших медичних працівників. Участь у проведенні лікування хворих на алкоголізм. Планування дій медичної сестри по догляду.

Зняття психомоторного збудження.

Практичні навички:

- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу;
- виявлення проблеми пацієнта;
- особливості роботи молодшого медичного персоналу в наркологічному диспансері;
- документація в сестринській роботі;
- планування медсестринської допомоги;
- взаємовідносини між медичною сестрою та пацієнтом;
- проведення дезінтоксикаційних заходів;
- методика приведення до тверезості при простому алкогольному сп'янінні;
- психотерапевтична робота медичної сестри;
- санітарно-освітня робота.

Тема 10. Проблеми пацієнтів з алкогольними психозами. Терапія алкогольних психозів. Нагляд за пацієнтами. Прогноз. Експертиза

ЛЕКЦІЯ

Алкогольні психози. Класифікація. Клінічна картина. Різновиди алкогольного делірію: класичний, змішаний, пролонгований, тяжкі форми делірію.

Алкогольні енцефалопатії — гострі та хронічні, клінічна картина, прогноз.

Алкогольні галюцинози: гострі, змішані, хронічні, апатичні. Клінічна картина, прогноз.

Алкогольні маячні психози. Клінічна картина. Патогенез алкогольних психозів.

Основні принципи лікування алкоголізму та алкогольних психозів: безперервність і тривалість, індивідуальний підхід залежно від клінічних і мікросоціальних факторів, комплексне, етапне лікування.

Співвідношення медикаментозного та психотерапевтичного лікування алкоголізму.

Психотерапія і деонтологія. Роль молодшого медичного персоналу як помічника лікаря у проведенні психотерапевтичного процесу.

Правила поведінки молодшого медичного персоналу в лікувально-профілактичних закладах наркологічного профілю.

Роль молодшого медичного персоналу у виявленні й усуненні патологічного потягу до алкоголю.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Демонстрація хворих із різними видами алкогольних психозів. Встановлення проблем пацієнта. Принципи та методи лікування алкогольних психозів та особливості утримання і нагляду за пацієнтами.

Демонстрація абстинентного синдрому. Етапність у лікуванні.

Правила поведінки молодших медичних працівників. Участь у проведенні лікувальних заходів. Планування дій медичної сестри з догляду та нагляду.

Патогенетичне лікування алкогольних психозів.

Зняття психомоторного збудження, синдромів розладів свідомості.

Практичні навички:

- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу;
- виявлення проблеми пацієнта;
- особливості роботи молодшого медичного персоналу у відділенні інтенсивної терапії наркологічного диспансеру;
- документація в сестринській роботі;
- планування медсестринської допомоги;
- взаємовідносини між медичною сестрою та пацієнтом;
- проведення дезінтоксикаційних заходів;
- методика зняття психомоторного збудження;
- санітарно-освітня робота.

Розділ 4. Здійснення медсестринського процесу в наркології

Тема 11. Проблеми пацієнтів з наркоманіями. Особливості утримання та лікування. Прогноз. Експертиза. Диспансерний облік

ЛЕКЦІЯ

Визначення понять “наркоманія”, “токсикоманія”, “полінаркоманія”, “ускладнена наркоманія”. Сучасна класифікація наркотичних речовин, які зумовлюють пристрасть. Поняття про наркологічні речовини, наркологічні лікувальні засоби з медико-соціальних і медико-юридичних позицій.

Причини розвитку наркоманій.

Епідеміологія наркоманій.

Форми наркоманій.

Опійні наркоманії. Клінічна картина. Ознаки наркотичного сп'яніння, абстинентного синдрому.

Клінічна картина барбітуроманії. Ознаки барбітуратового сп'яніння, абстинентного

синдрому.

Клінічна картина гашишизму. Ознаки гашишного сп'яніння, абстинентного синдрому.

Ефедронова (та інші стимулятори) наркоманія. Клінічна картина, ознаки наркотичного сп'яніння, абстинентного синдрому. Інші наркоманії.

Полінаркоманії: поєднання хронічного алкоголізму з морфінізмом, барбітуроманією та ін.

Роль медичної сестри в проведенні експертизи наркотичного сп'яніння.

Методи віднімання наркотичних речовин.

Невідкладна допомога при наркотичному отруєнні.

Етапність лікування хворих на наркоманії. Піротерапія. Психофармакотерапія. Атропін-коматозна терапія. Інсулінотерапія, загальнозміцнювальне лікування, фізіотерапія. Основні принципи замісної терапії. Підтримувальна протирецидивна терапія.

Допомога медичної сестри під час проведення різних видів лікування наркоманій.

Облік, зберігання, використання, знешкодження ампул з-під використаних наркотичних речовин.

Облік використання і списання використаних медичних шприців для ін'єкцій.

Принципи профілактичного спостереження та облік осіб, схильних до немедичного вживання наркотичних речовин.

Робота фельдшера-нарколога з педагогічними колективами шкіл вищих і середніх навчальних закладів з метою виявлення осіб, що мають схильність до зловживання наркотичними речовинами.

Профілактична та санітарно-освітня робота.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Клінічна картина морфінізму, гашишизму. Демонстрація хворих. Полінаркоманії.

Ознаки гострої інтоксикації морфієм, гашишем; роль медичної сестри в діагностиці цих станів.

Принципи лікування наркоманій. Синдром відміни наркотичних речовин. Методи та засоби, що їх застосовують для зняття абстинентного синдрому. Тактика медичного персоналу щодо хворих на наркоманію, які перебувають в абстинентному стані. Запобігання таємному вживанню наркотиків.

Участь медичної сестри в лікуванні пацієнтів з наркоманією та токсикоманією залежностями. Особливості та види режимів наркологічних стаціонарів. Прогноз.

Практичні навички:

- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу;
- виявлення проблеми пацієнта;
- особливості роботи молодшого медичного персоналу в наркологічному диспансері;
- документація в сестринській роботі;
- медсестринський процес при наркоманіях;
- взаємовідносини між медичною сестрою та пацієнтом;
- проведення дезінтоксикаційних заходів;
- методика приведення до тверезості при простому алкогольному сп'янінні;
- психотерапевтична робота медичної сестри;
- санітарно-освітня робота.

Тема 12. Токсикоманії та проблеми пацієнтів з токсикоманіями. Прогноз. Експертиза. Нормативні акти МОЗ про строки лікування. Прогноз. Експертиза. Диспансерний облік. Роль медичної сестри в профілактиці токсикоманій

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття “токсикоманії” та проблеми пацієнтів з токсикоманіями. Поняття про токсичні речовини з медико-соціальних та медико-юридичних позицій.

Причини розвитку токсикоманій. Епідеміологія токсикоманій. Види токсикоманій.

Токсикоманії снодійними препаратами і транквілізаторами. Клінічна картина стану сп’яніння, абстинентного синдрому, диференційно-діагностичні критерії. Політоксикоманії.

Роль медичної сестри в проведенні експертизи наркотичного сп’яніння.

Невідкладна допомога при токсичному отруєнні.

Етапність лікування хворих на токсикоманії. Піротерапія. Психофармакотерапія. Атропін-коматозна терапія. Інсулінотерапія, загальнозмцнювальне лікування, фізіотерапія. Підтримувальна протирецидивна терапія.

Допомога медичної сестри під час проведення різних видів лікування токсикоманій.

Облік, зберігання, використання, знешкодження ампул з-під використаних токсичних речовин.

Облік використання і списання використаних медичних шприців для ін’єкцій.

Принципи профілактичного спостереження та обліку осіб, схильних до немедичного вживання токсичних речовин.

Робота фельдшера-нарколога з педагогічними колективами шкіл, вищих і середніх навчальних закладів з метою виявлення осіб, що мають схильність до зловживання токсичних речовин.

Санітарно-освітня робота.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Клінічна картина барбітуроманії. Демонстрація хворих. Полінаркоманії.

Ознаки гострої інтоксикації барбітуратами; роль медичної сестри в діагностиці цих станів.

Принципи лікування токсикоманій. Синдром відміни токсичних речовин. Зняття абстинентного синдрому. Тактика медичного персоналу щодо хворих на токсикоманію та їх близьких. Запобігання таємному вживанню токсичних речовин.

Участь медичної сестри в лікуванні пацієнтів із залежністю від токсичних речовин. Експертиза. Прогноз. Профілактика токсикоманій.

Практичні навички:

- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу;
- виявлення проблеми пацієнта;
- особливості роботи молодшого медичного персоналу в наркологічному диспансері;
- документація в сестринській роботі;
- медсестринський процес при токсикоманіях;
- взаємовідносини між медичною сестрою та пацієнтом;
- проведення дезінтоксикаційних заходів;
- психотерапевтична робота медичної сестри;
- санітарно-освітня робота;
- особливості спілкування та поради рідним і близьким токсикозалежних пацієнтів.

Тема 13. Тютюнокуріння. Клінічна картина абстинентного синдрому. Профілактика та диспансеризація пацієнтів з токсикоманіями

ЛЕКЦІЯ

Тютюнокуріння. Хворобливі розлади, що виникають в організмі під дією нікотину. Вплив нікотину на психіку та внутрішні органи. Характеристика абстинентного

нікотиноманічного синдрому.

Роль медичних працівників у боротьбі з тютюнокурінням. Методи доказової медицини, що характеризують залежність від нікотину (підвищений ризик виникнення раку дихальних шляхів, горла, легенів, гіпертонічної хвороби, облітеруючого ендартеріїту, гангрені кінцівок).

Організація роботи наркологічного кабінету, обов'язки фельдшера кабінету. Групи профілактичного обліку. Особливості роботи підліткового наркологічного кабінету. Організація лікувально-профілактичної роботи з різними групами хворих. Роль молодшого медичного персоналу в проведенні лікувально-профілактичних заходів.

Роль молодшого медичного працівника в наркологічних закладах Міністерства внутрішніх справ (ЛТП, лікування у відділеннях закритого типу за рішеннями суду). Законодавчі акти, спрямовані на боротьбу з наркоманіями.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Роль медичних працівників у боротьбі з тютюнокурінням. Методи доказової медицини, що характеризують залежність від нікотину (підвищений ризик виникнення раку дихальних шляхів, горла, легенів, гіпертонічної хвороби, облітеруючого ендартеріїту, гангрені кінцівок).

Організація роботи наркологічного кабінету, обов'язки фельдшера кабінету. Групи профілактичного обліку. Особливості роботи підліткового наркологічного кабінету. Організація лікувально-профілактичної роботи з різними групами хворих. Роль молодшого медичного персоналу в проведенні лікувально-профілактичних заходів.

Роль молодшого медичного працівника в наркологічних закладах Міністерства внутрішніх справ (ЛТП, лікування у відділеннях закритого типу за рішеннями суду). Законодавчі акти, спрямовані на боротьбу з наркоманіями.

Практичні навички:

- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу;
- виявлення проблеми пацієнта;
- особливості роботи молодшого медичного персоналу в наркологічному диспансері;
- документація в сестринській роботі;
- планування медсестринської допомоги;
- взаємовідносини між медичною сестрою та пацієнтом;
- проведення дезінтоксикаційних заходів;
- методика приведення до тверезості при простому алкогольному сп'янінні;
- психотерапевтична робота медичної сестри;
- санітарно-освітня робота.

Тема 14. Обов'язки молодшого медичного персоналу наркологічної служби (стаціонару, наркологічного кабінету, фельдшерського наркологічного пункту). Безпека життєдіяльності. Охорона праці в галузі

ЛЕКЦІЯ

Особливості прийому хворих наркологічного профілю на лікування. Оформлення документації. Проведення бесіди молодшими медичними працівниками з пацієнтами: вступна бесіда, бесіда з метою поради, бесіда про погану новину, освітня бесіда тощо.

Уміння надати інформацію про пацієнта лікареві, іншим спеціалістам, родичам пацієнта. Вимоги щодо таких повідомлень. Догляд: загальний, індивідуальний. Спостереження, ведення журналу спостереження (мета, поведінка хворого, виявлення того, що хворий бажає приховати від медперсоналу, збирання інформації про пацієнта, визначення ситуацій, при якій змінюється

поведінка пацієнта).

Участь пацієнта в спілкуванні з іншими людьми: як поводить себе пацієнт у групових заходах; чи здатний він обговорювати свої проблеми і почуття; чи може відстоювати свої інтереси; які зміни відбулися в психіці пацієнта відтоді, як він був госпіталізований.

Організація лікувально-охоронного режиму у відділенні. Профілактика екстремальних і кризових станів. Дії медичної сестри за цих ситуацій. Охорона праці в галузі.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Види немедикаментозного лікування, що можуть здійснюватися медичними сестрами: психотерапія колективна та індивідуальна; когнітивна терапія; креативна (відновна) терапія — малювання, ліплення, плетіння, виготовлення іграшок, макраме, штучні квіти; музична терапія (можливість виразити себе через спів або музику); соціальна терапія, повернення до соціального середовища, до нормального життя; поведінкова; психодрама (розігрування життєвих ситуацій, у які потрапляють пацієнти); психомоторна терапія; ЛФК; трудотерапія.

Організація харчового процесу. Розклад споживання їжі. Надання допомоги пацієнтові під час споживання їжі.

Супроводження пацієнтів. Нагляд за стаціонарними пацієнтами поза межами стаціонару.

Відвідувачі. Години відвідування хворих і регламентування візитів. Робота з відвідувачами.

Переведення хворих в інші відділення чи лікарні. Випускання хворих.

Особисті речі хворого, їх зберігання. Проведення огляду особистих речей хворого та особливості контакту з пацієнтами, які не дають згоди на огляд своїх речей.

Сестринська допомога пацієнтам, які вмирають у лікарні.

Питання соціальної допомоги. Опікунство. Робота з працевлаштування хворих психіатричних закладів. Роль молодшого медичного персоналу в сімейних взаємовідносинах пацієнтів. Сімейне консультування. Особливості медсестринської допомоги в амбулаторних умовах. Планування, звітність.

Особливості роботи медичного персоналу в психіатричних закладах.

Особливі випадки роботи зі збудженими хворими та такими, що є небезпечними для себе та оточення. Нагляд і оснащення кабінетів для утримання таких хворих.

Охорона праці в галузі.

Практичні навички:

- оцінювання загального стану пацієнта та його психічного статусу;
- виявлення проблеми пацієнта;
- особливості роботи молодшого медичного персоналу в наркологічному диспансері;
- охорона праці в наркології;
- документація в сестринській роботі;
- планування медсестринської допомоги;
- взаємовідносини між медичною сестрою та пацієнтом;
- проведення дезінтоксикаційних заходів;
- методика приведення до тверезості в разі простого алкогольного сп'яніння;
- психотерапевтична робота медичної сестри;
- санітарно-освітня робота.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Оцінювання загального стану пацієнта.
2. Встановлення проблеми пацієнта.
3. Планування дій медичної сестри по догляду за пацієнтом.
4. Інтелектуальні навички: вміння критично мислити, вирішувати проблему, приймати рішення, найефективніші в тій чи тій ситуації.
5. Міжособистісні навички: слухати, заспокоювати, спілкуватися, інформувати, впливати, направляти, повідомляти та ін.
6. Технічні навички: краплинне введення лікарських речовин (підшкірне, внутрішньовенне, через пряму кишку).
7. Уведення хлоралгідрату через пряму кишку.
8. Методи фіксації пацієнта в ліжку у випадку психомоторного збудження.
9. Правила транспортування збуджених хворих.
10. Надання невідкладної допомоги при епілептичному нападі, епілептичному статусі.
11. Особливості годування пацієнтів з порушенням психіки.
12. Підготовка поживних сумішей, катетерів, лійки для штучного годування через зонд.
13. Техніка штучного годування пацієнтів у разі відмови від їжі.
14. Методика лікування інсуліном (під наглядом лікаря).
15. Визначення алкогольного та наркотичного сп'яніння.
16. Оволодіння навичками роботи з приладами для визначення пари спирту у видихуваному повітрі та з хроматографічним аналізатором.
17. Надання долікарської допомоги при гострій алкогольній інтоксикації.
18. Визначення та зняття алкогольного (похмільного) абстинентного синдрому.
19. Техніка проведення сенсibilізуючої терапії.
20. Надання допомоги при алергійній реакції на сенсibilізатори.
21. Визначення абстинентного синдрому при морфінізмі, барбітуроманії, гашишизмі.
22. Надання долікарської медичної допомоги при гострих отруєннях наркотиками та іншими токсичними речовинами.
23. Зняття абстинентного синдрому при наркоманіях.
24. Оформлення документації стаціонару, наркологічного кабінету, наркопункту.
25. Організація та проведення патронажу.
26. Санітарно-освітня робота. Організація та здійснення контактів з медичними та суспільними організаціями.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ ТА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Історія розвитку психіатрії як науки. Її роль у системі охорони здоров'я.
2. Організація психіатричної допомоги в Україні.
3. Науковий внесок вітчизняних фізіологів І.М. Сеченова та І.П. Павлова у вчення про вищу нервову діяльність.
4. Робота молодшого медичного персоналу в психіатричній лікарні та психоневрологічному диспансері. Охорона праці в психіатрії.
5. Принципи догляду, спостереження та лікування психічнохворих.
6. Експертиза в психіатрії, її види.
7. Психотерапія як один з основних методів лікування психічнохворих. Основи медсестринської психотерапії.
8. Розлади свідомості, сприймання, пам'яті, мислення у психічнохворих.
9. Психопатологія емоцій, уваги та рухо-вольової сфери.
10. Поширені медсестринські діагнози.
11. Етико-деонтологічні принципи спілкування з пацієнтами.
12. Психічні розлади при соматичних неінфекційних та інфекційних хворобах, інтоксикаціях: причини, симптоми. Порушення психіки при СНІДі, нейросифілісі.
13. Проблеми пацієнтів, хворих на шизофренію. Етіологія, патогенез, основні клінічні форми, принципи лікування. Характеристика дефектів особистості.
14. Проблеми пацієнтів з маніакально-депресивним психозом. Етіологія, основні клінічні симптоми маніакальної та депресивної фаз, принципи лікування і нагляду за хворими.
15. Порушення інтелекту (природжені — олігофренії, набуті — деменції). Етіологія, види, основні симптоми, лікування і нагляд за хворими.
16. Роль медичної сестри в проведенні соціальної адаптації при різних психічних розладах: шизофренії, МДП, порушеннях інтелекту.
17. Епілепсія. Етіологія, патогенез, основні прояви: великий судомний напад, безсудомні напади, дисфорії, потьмарення свідомості. Особливості нагляду, прогноз.
18. Невідкладна допомога при великому судомному нападі та епілептичному статусі.
19. Розлади психіки на фоні судинної патології головного мозку: атеросклерозу судин головного мозку, гіпертонічної хвороби, гіпотонічної хвороби.
20. Стареча недоумкуватість: етіологія, патогенез, клінічні прояви. Догляд та нагляд за пацієнтами. Роль медичної сестри в проведенні соціального захисту пацієнтів.
21. Пресенільні деменції (хвороба Піка, Альцгеймера): етіологія, патогенез, клінічна картина, лікування. Прогноз.
22. Психічні розлади при черепно-мозковій травмі — ранні та віддалені. Основні клінічні прояви, принципи лікування, догляду та нагляду за пацієнтами.
23. Екологічна психіатрія. Розлади психіки внаслідок природних катаклізмів, радіації, вібрації і звуку, несприятливих клімато-метеорологічних умов, змін атмосферного тиску і газового середовища, екзогенних інтоксикацій.
24. Психічні розлади, пов'язані з наслідками аварії на ЧАЕС, екологічними катастрофами, терористичними актами.
25. Неврози: патофізіологічні механізми виникнення, їх види, клінічна характеристика. Особливості лікування та нагляду. Диспансеризація.
26. Реактивні психози: механізм виникнення, клінічні форми. Особливості догляду та нагляду. Експертиза. Прогноз.
27. Психопатії: основні критерії, роль сімейного виховання у виникненні психопатій. Клінічні типи, особливості лікування. Профілактика.
28. Розлади особистості та поведінки. Акцентуації особистості.
29. Наркологія та основні етапи її розвитку. Медичні та соціальні аспекти наркологічних захворювань.

30. Організація наркологічної служби. Лікувально-профілактична робота медичного персоналу. Охорона праці в наркології.
31. Проблеми пацієнтів з алкоголізмом та алкогольними психозами. Їхні види.
32. Терапія алкогольних психозів. Прогноз. Експертиза.
33. Проблеми пацієнтів з наркоманіями та токсикоманіями. Етапи лікування. Прогноз. Експертиза.
34. Нормативні акти МОЗ про строки лікування хворих наркологічного профілю.
35. Тютюнокуріння. Клінічна картина абстинентного синдрому. Профілактика та диспансеризація пацієнтів з токсикоманіями.
36. Обов'язки молодшого медичного персоналу наркологічної служби: наркологічного кабінету, стаціонару, фельдшерського наркологічного пункту. Безпека життєдіяльності.
37. Сучасна концепція медсестринського діагнозу. Найпоширеніші медсестринські діагнози.
38. Невідкладні стани в психіатрії та наркології. Основні принципи й алгоритми медсестринської допомоги.
39. Поняття про госпіталізм. Роль медичної сестри в запобіганні й подоланні його серед психічнохворих.
40. Роль медичної сестри у виявленні агравації, симуляції та дисимуляції.
41. Основи психогігієни та психопрофілактики. Профілактика психічних захворювань.
42. Охорона праці в наркології.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Медсестринство в психіатрії і наркології: підручник (ВНЗ I—III р. а.) / І.І. Погорелов, С.Ю. Сезін. — 3-є вид., випр., 2020 — 352 с.
2. Психіатрія : підручник / за ред. І. Й. Влох. — Київ : ВСВ «Медицина», 2023. — 520 с.
3. Наркологія : підручник / за ред. О. К. Напрєєнка. — Київ : Медицина, 2022. — 400 с.
4. Медсестринство в психіатрії та наркології : навчальний посібник / Л. М. Сидоренко. — Київ : Медицина, 2022. — 360 с.

Додаткова

1. Сучасна психіатрія : практичний посібник / Н. В. Бойко. — Київ : Каравела, 2024. — 320 с.
2. Психофармакологія : навчальний посібник / О. П. Мінцер. — Київ : Медицина, 2023. — 280 с.
3. Невідкладні стани в психіатрії та наркології / С. М. Коваль. — Київ : Центр учбової літератури, 2022. — 260 с.
4. Психологія залежностей / І. Д. Зверева. — Львів : Новий Світ-2000, 2021. — 240 с.
5. Сестринський догляд у психіатрії : практичний посібник / О. В. Бондар. — Київ : Медицина, 2023. — 300 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.psychiatry.ua/books/>
2. <http://ukrpsychiatry.org/>
3. <https://neuronews.com.ua/>
4. <https://www.ama-assn.org/>
5. <https://www.psychiatry.org/>